

KUI MÕELDAMATU JUHTUB VALMISOLEK ERIOLUKORRAKS
Piret Aus (MA)

Valmisolek
Mõiste "katastroof"

CISKT

Valmisolek
Mõiste "katastroof"

Katastroof on (sotsiaalteadustes kasutatava mõistena) äkiline ja laiaulatuslik loodusliku protsessi või inimtegevuse tulemusena tekkinud õnnetus, mis paiskab segi ühiskonna (või kogukonna) normaalse toimimise.

Katastroof on samuti sündmus või sündmuseaabel, mille tulemuseks on inimkaotused ja varade, infrastruktuuri häving ning peamiste teenuste ja sissetulekuallikate katkemine sellises ulatuses, millega mõjutatud piirkond ilma välise abita ise toime ei tule.

CISKT

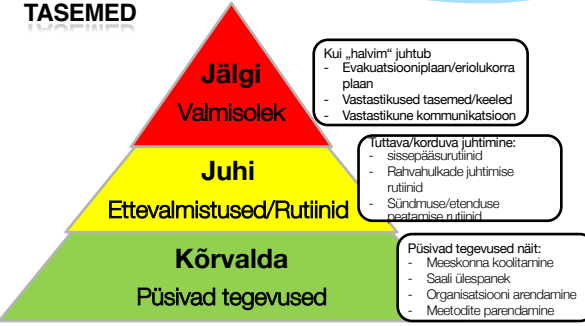
Valmisolek
Mõiste "katastroof"

"... kui pingutusvajadus ületab kasutada olevad sisemised ressursid."

Katastrofaalne olukord on sageli ootamatu, kaootiline ja väga stressirohke isegi kõrge stressitaluvusega inimeste jaoks.

CISKT

KAVANDAMINE (ohutuse planeerimine)
KAVANDAMISE TASEMED

Jälgi
 Valmisolek

- Kui „halvim“ juhtub
- Evakuitsiooniplaan/eriolukorra plaan
- Vastastikused tasemed/keeled
- Vastastikune kommunikatsioon

Juhi
 Ettevalmistused/Rutiinid

- Tuttava/korduva juhtimine:
- sissepääsurutiinid
- Rahvahulkade juhtimise rutiinid
- Sündmuse/etenduse peatamise rutiinid

Kõrvalda
 Püsivad tegevused

- Püsivad tegevused näit:
- Meeskonna koolitamine
- Saali ülespanek
- Organisatsiooni arendamine
- Meetodite parandamine

Valmisolek
Juhtum „must luik“

CISKT

Valmisolek

Juhtum „must luik“

Juhtum, mis tuleb üllatusena kuid põhjustab suuri ja olulisi tagajärgi.

Tihti on see väga teistsugune / radikaalne.

Kõige jaoks on kunagi esimene kord.

CISKT

Valmisolek

Stressirohked olukorrad

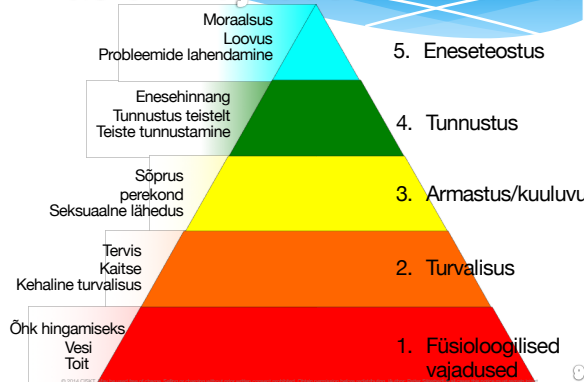
Tähtis!

Paanika on nakkav. Kui paistad olevat stressis, on ka su meeskond stressis. Stressirohkes olukorras püüa:

- 1) ... vahetust olukorras „välja astuda“
- 2) ... Oma meeskonda **juhtida**, mitte takerduda praktilistesse tegevustesse
- 3) ... **Hoida ennast rahulikuna** – nii sisemiselt kui väliselt
- 4) ... **Räägi asjast ja selgelt** – mõtle, sõnasta, räägi

CISKT

Maslow vajaduste hierarhia

Moraalsus Loovus Probleemide lahendamine	5. Eneseteostus
Enesehinnang Tunnustus teistelt Teiste tunnustamine	4. Tunnustus
Sõprus pere Kond Seksuaalne lähedus	3. Armastus/kuuluvus
Tervis Kaitse Kehaline turvalisus	2. Turvalisus
Õhk hingamiseks Vesi Toit	1. Füsioloogilised vajadused

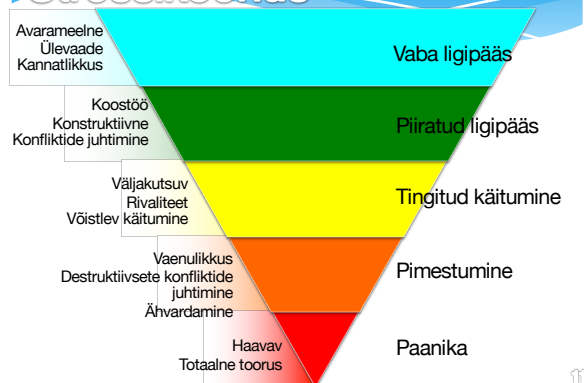
Stress

Stress tekib siis, kui nõudmisi individile *tajutakse* suurematena indiviidi poolt *tajatud* võimetest.

- Kaitsemehhanism
- Pärand karudega võitlevatelt esivanematelt
- Mõju: Võitle või põgene

CISKT

Stressikoonus

Avarameelne Ülevaade Kannatlikkus	Vaba ligipääs
Koostöö Konstruktiivne Konfliktide juhtimine	Piiratud ligipääs
Väljakutsuv Rivaliteet Võistlev käitumine	Tingitud käitumine
Vaenulikkus Destructiivsete konfliktide juhtimine Ärvardamine	Pimestumine
Haavav Totaalne toorus	Paanika

Stress

”Massipaanika”

”Paanika” rahvamasis toimub siis, kui individ...

4. mai 2010 Amsterdam
Hollandi kuninganna
II MS ohvrite iga-aastane mälestustseremoonia
60 vigastatud

<https://www.youtube.com/watch?v=B4n7wo8rvTM>

CISKT

Stress

"Massipaanika"

"Paanika" rahvamassis toimub siis, kui individ...

- ... kogeb suurt eluohtu enda läheduses
- ... kogeb, et varjumise või pääsemise võimalus puudub või väheneb

Paanika on äärmuslik stressireaktsioon.

CISKT

Stress

Reageeringud

Paanikas inimesed põgenevad...

- 1) ohu eest (milleks mõnikord on seesama rahvamas)
- 2) ohutusse/turvalisse olekusse/paika (subjektiivne)
- 3) millegi turvalise ja tuttava juurde (isik/koht)

Mida suurem on oht, seda sügavamale stressikoonusesse...
...ja seda madalamale Maslow vajaduste hierarhias.

CISKT

Stress

Paanikas rahvamas ei ole ratsionaalne.

Paanikas rahvamas käitub ettearvamatult.

CISKT

Valmisolek

Valmisolekuks valmistumine makroorganisatsioon

- Varajase/esmase dialoogi edendaja/ametivõimud
Hõlbustab nii valmisoleku protsessi kui lubade menetlemist.
- Kavanda valmisolek üheskoos
erakorralises/hädaolukorras peavad kõik asjakohased organisatsioonid (loodetavasti) sujuvalt koostööd tegema.
- Halva sündmuse ajal tehke tööd üheskoos.
Edendaja ülesandeks on „teha ettevalmistused“ ametivõimude saabumiseks ning anda seejärel olukord ja ressursid üle (õnnetus)juhtumi lahendamist juhtivale inimesele.

CISKT

Valmisolek

<p>PÄÄSTE-TEENISTUS</p> <ul style="list-style-type: none"> • Esmaabi • Piirab kahjustuse tagajärjed • Seab sisse kohtumispunkti haavatutele • Kaitsab päästeteenistuse töötajaid • Vabastab ja transpordib haavatuid • Teavitab massimeediat 	<p>POLITSEI</p> <ul style="list-style-type: none"> • Piirab õnnetusala • Evakueerib ja kaitses • Kontrollib litsentseeritud turvateenistust • Kontrollib liiklust • Seab sisse kohtumispunkti(-d) neile, kes ei ole haavatuid • Registreerib haavatuid • Korraldab ära ning identifitseerib surnud • Teavitab lähedasi • Teavitab publikut • Uurib kuritegusid 	<p>KIIRABI</p> <ul style="list-style-type: none"> • Esmaabi • Määrab vigastuste raskuse • Annab abi õnnetuskohal või kohtumispunktil • Hindab abi vajalikkust, liiki ning suurusjärku • Tagab haavatute elutähtsad funktsioonid enne transporti • Toimetab haavatud kiirabihaiglasse • Panustab massimeedia ja publiku teavitamisse
---	---	---

CISKT

Valmisolek

"Hea" valmisolek

- Teostatud – ja kommuneeritud - riskianalüüs
- Erakorraliste asjaolude/kriisiplaan
 - ... personaalsete "tegevuskaartide"
 - ... ja vastava treeninguga
- Vastastikused („kuivad“) harjutused
- Eelnevalt määratletud
 - ... kohtumispunktid
 - ... kommunikatsioonikanalid
 - ... võtmeisikud
 - ... keel /koodid
 - ... tegevusplaan

CISKT

Valmisolek

Valmisoleku mudel

Üllatusel on tihti halvad tagajärjed:

- Võtmeisikud vajavad meelemuutust/ümberhäälestust = kaotatud aeg
- Ettevalmistused on tegemata = kaotatud aeg
- Momentaalselt kõrge stressitase = mentaalne teravus kaob

CISKT

Valmisolek

Valmisoleku mudel

Millal kasutada... Mis juhtub?

Punane / tegutsemine	(Õnnetus)juhtum on möödapääsmatu või juba toimunud	Plaani rakendamine
Oranz / ettevalmistus	(Õnnetus)juhtum tundub olevat möödapääsmatu	Füüsiline ettevalmistus
Kollane / teavitamine	Kui on avastatud märgid, mis viitavad võimalusele, et (õnnetus)juhtum võib toimuda	Informatsiooni jagamine Mentaalne ettevalmistus
Roheline / normaalne olek	Kui kõik on korras	Normaalne tegutsemine

CISKT

Valmisolek

Operatiivse valmisoleku plaan

- 1) Plaan on *süsteem*
- 2) Süsteemidel on kalduvus untsu minna
- 3) erakorralise/hädaolukorra plaan peab olema selleks ette valmistatud juba selle loomise hetkel

- Üks plaan
- Selged töökirjeldused
- Koostatud **kõrges stressis olevatele inimestele**
- **Jõuline** (vähemalt kaks inimest iga olulise ülesande jaoks)
- **Kommunikeeritud ja praktiseeritud**

CISKT

Valmisolek

Operatiivse valmisoleku plaan

Otstarve, lühidalt:

- **Ettemääratud meetod**, kuidas organisatsioon peaks tegutsema
- Lähimõeldud **toetus stressis mõistusele**
- **Päästa ja hoiata** vahetus ohus olijaid
- **Kutsu kohale** hädaabiteenistus
- **Piira** vajadusel õnnetuspaik
- **Piira** (õnnetus)juhtumiga kaasnevate sündmuste kulgu
- **Tee ettevalmistused** päästeameti saabumiseks
- **Ole** päästeametile saabumisel **abiks**

CISKT

Valmisolek

"Operatiivne"...?

Valmisoleku plaan

Lõppkasutaja

CISKT

Valmisolek

"Operatiivne"...?

Valmisoleku plaan

Lõppkasutaja

CISKT

Valmisolek

TEAVITUSTASE

Eesmärk: asjaosalised on teavitatud.
Kõrgendatud mentaalne valmisolek.

Mis toimub?

- 1) Teave on edastatud asjaosalistele
- 2) Ressursid on kontrollitud ja nende seisukord ette kantud (kogus, vahejuhtumi toimumisaeg)
- 3) Vahejuhtumi lahendamine plaani raames
- 4) Ajutine kohtumispunkt vahejuhtumi tarbeks on sisse seatud
- 5) Kogu „ootel (stand by)“ personal ajutisse kohtumispunkti
- 6) Vaba/saadaolev personal on teavitatud/ette valmistatud
- 6) Ohutusmeeskond kohtub
- 7) Vahejuhtum on lahendatud: **Roheline** tase
Vahejuhtum kasvab/ei ole lahendatud: **Oranž** või **Punane** tase

*Pea püsti!
See tase ei tohiks olla dramaatiline. Pigem aktiveeri üks kord rohkem kui vähem.*

Valmisolek

ETTEVALMISTUSTASE

Eesmärk: valmista ette päästetegevus ja evakuatsioon

Mis toimub?

- 1) Teave on asjaosalistele edasi antud
- 2) Ressursid on jaotatud ja ette valmistatud
- 3) Vahejuhtumi lahendamine plaani raames
- 4) Otsustatakse ajutine kohtumispunkt (AKP) vahejuhtumi tarbeks
- 5) KP valmistub rakendama oma osa punase taseme puhul
- 6) Kogu „ootel (stand by)“ personal suunatakse vahejuhtumi alguspunkti (VAP)
- 7) Kõik piirkonnad tõmmatakse „piisavale tasemele“
- 8) Vaba ja saadaolev personal saadetakse tööjõu kohtumispunkti (TJKP)
- 9) Ohutusjuhtkond kohtub + Juhtkonna kohtumine

Valmisolek

TEGUTSEMISTASE

- Võetakse ühendust hädaabiga [**Vastutav A**]
- Vahejuhtumi asukoht isoleeritakse [**Vastutav B** /Litsenseeritud turvafirma]
- Vahejuhtumi alguspunkt on kindlaks määratud (VAP) [**Vastutav C**]
- Operatiivruum on sisse seatud [**Ohutuspealik**]
- Kohtumispunkt haavatutele on sisse seatud [**Esmaabi**]
- Tööjõu kohtumispunkt (TJKP) on sisse seatud [**Vastutav D**]
- Evakuatsiooniteed on sisse seatud [**Sisepääsud/pääslad**]
- Kindlustatud on väliste ligipääsuteede kasutatavus [**Vastutav E**]
- Kindlustatud on sisemiste ligipääsuteede kasutatavus [**Litsenseeritud turvafirma**]
- Lava Manager 1 and 4 [**Vastutav F**]
- Päästemasinad eskorditakse vahejuhtumi toimumispaika [**Vastutav G**]
- Juhi oma meeskonda/anna juhtimine üle ametivõimudele [**Kõik**]
- Personal saadetakse TJKP-sse [**Kõik**]
- Tööjõud TJKP-st (läbi VAP-i) vahejuhtumi toimumispaika [**Vastutav D**]
- Korralda ja võta vastu personal TJKP-s [**Vastutav D**]
- Toeta/abista ohutuspealikk/meeskonnajuhti [**Vastutav H**]